

MAKTABGA TAYYORLOV GURUHLARIDA BOLALAR DIQQATINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI

M.N.Babakulova

O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti

Psixologiya kafedrası o‘qituvchisi.

(90) 502-58-83, m.babakulova@mail.ru

Annotatsiya

Ushbu maqolada maktabga tayyorlov guruhidagi 6-7 yoshli bolalar diqqatini rivojlantirishning ahamiyati haqida ma’lumotlar berilgan. Mazkur yosh davrda diqqatning rivojlanishi, ixtiyoriy diqqatning o‘sib borishi, bolaning intellectual salohiyatini rivojlantirishda diqqatning ahamiyati, shu jumladan, bolalarda o‘yin orqali diqqat va shu kabi boshqa psixik jarayonlarning rivojlanishi alohida yoritilgan.

Kalit so‘zlar: diqqat, bilish jarayonlari, ixtiyoriy diqqat, ixtiyorsiz diqqat, o‘yin, diqqatning kuchi, diqqatning barqarorligi, idrok, aqliy hislar

Abstract

This article provides information about the importance of developing the attention of 6-7-year-old children in the preparatory group for school. The development of attention in this young period, the growth of voluntary attention, the importance of attention in the development of a child's intellectual potential, including the development of attention through play and other similar mental processes in children.

Key words: attention, cognitive processes, voluntary attention, involuntary attention, game, power of attention, stability of attention, perception, mental sensations

Bugungi kunda maktabgacha ta’lim tarbiyalanuvchilarining intellektual salohiyatini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Miromonovich Mirziyoyev ta’kidlaganlaridek: «Maktabgacha ta’lim – ertangi kunimizga zamin»dir.

Bilim va faoliyat uslubining murakkablashishi ta’lim jarayonida bolalar rivojlanishining asosiy va belgilovchi tomonini tashkil etadi. Maktabga tayyorlov guruhi bolalarida ixtiyoriy diqqat rivojlana boshlaydi. Biroq kichik yoshdagi bog‘cha bolalarida ixtiyorsiz diqqat ustunlik qiladi. Maktabgacha tayyorlov guruhi bolalarida kun sayin paydo bo‘ladigan yangi-yangi qiziqishlar, o‘yin faoliyatlarining xilma-xil bo‘la borishi ularda ixtiyorsiz diqqatni asta-sekin takomillashtirib boradi. 6-7 yoshli bolalarda jamoa tomonidan talab etiladigan tartiblarga bo‘ysunish, qoidali o‘yin shartlarini so‘zsiz bajarish, kattalarning topshiriqlarini chidam, qunt bilan ado etish kabi hollarda ixtiyoriy diqqat turining jadal rivojlanib borayotganidan darak beradi. 6-7 yoshli bolalarda diqqatning ayrim xususiyatlari, ya’ni diqqatning kuchi va barqarorligi ham tarkib topib yuksala boshlaydi. Buni biz bolalarning ma’lum bir mashg‘ulot ustida, ta’limiy faoliyatlarda, yoki biror bir qiziqarli o‘yinlar ustida uzoq vaqt zerikmay soatlab o‘ynay olishlari va bajarishlaridan bilishimiz mumkin.

Olti yoshli bolada ixtiyoriy diqqat o‘sib boradi. Shuning uchun o‘ziga yangi, notanish bo‘lgan bilimlar axborotlardan iborat bo‘lgan mashg‘ulotlarga diqqat-e’tibor qilib o‘tiradi. Kattalarning xatti-harakatlarini, ular bajarayotgan ishni boshqarish

imkoniyatiga ega bo'ladi. Uning o'z maqsadi sari intilishi, mustaqilligi, jasoratligi bolaning iroda kuchidan kechinmalar rivojlangan bo'ladi. Ayni paytda bolaning yaxshi yoki yomon xatti-harakatlarning sezishi, go'zallikning idrok qilishi katta odamlarnikidan sifat va maqsad jihatdan farq qiladi. Ayniqsa, uning aqliy hislari mazmunan sayoz, davomiylik jihatdan beqarordir [E.G'oziyev. Ontogenez psixologiyasi. T.;2010. 234 b.]. 6-7 yoshli bolalarda avvalgi davrga nisbatan diqqatning ko'lami (hajmi) ancha kengayib boradi. Biroq bu yoshdagi bolalarda diqqat ko'lami kattalarnikiga nisbatan ancha tor bo'ladi. Masalan katta odamlar diqqatining ko'lami ayni vaqtning o'zida 5-6 narsani miyasiga singdira olsa, 6-7 yoshli bolalarda esa bir vaqtning o'zida 1-2 narsani yoki ma'lumotni miyasiga singdira oladi.

Bog'cha yoshdagi bolalar kattalarning yordami bilan suratni analitik ravishda idrok qilish qobiliyatiga ega bo'ladilar. Bolalar suratlarni idrok qiliyotganlarida kattalar turli xil savollar bilan tahlil qilishga o'rgatishimiz lozim. Bunda asosan bolalar diqqatini:

- 1) Suratning mazmunini (syujetini) to'g'ri idrok qilishga;
- 2) Suratning umumiy ko'rinishda har bir ta'sirlangan narsalarning o'rnini to'g'ri idrok qilishga;
- 3) Tasvirlangan narsalar o'rasidagi munosabatlarni to'g'ri idrok qilishga qaratish kerak.

Tahlillarimiz natijasida maktabgacha yoshdagi bolalarda diqqat barqarorligini taminlash maqsadida quyidagi tavsiyalarni taklif etamiz;

- Maktabgacha ta'lim muassasalarida mashg'ulotlarni interfaol va rangdor ko'rgazmali qurollardan foydalangan holda olib borish;
- "Art terapiya", "Musiqiy terapiya" mashg'ulotlarini kun tartibiga kiritish;
- Aynan diqqati beqaror bolalarni aniqlab ularning ismlarini mashg'ulot davomida tez-tez takrorlash;
- Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan olib boriladigan mashg'ulotlarda reglamentga qat'iy rioya qilish;

So'z yakunida shuni alohida ta'kidlash joizki, maktabgacha yoshdagi bolalarda diqqatni asosiy va muhim jihati sifatida qarashimiz lozim. Diqqat har qanday faoliyatimizning doimiy yo'ldoshidir. Shuning uchun diqqatning inson hayotidagi ahamiyati benihoya kattadir. Diqqat idrokning aktivligini oshiradi va uning mukammal bo'lishiga xizmat qiladi. Diqqatsiz hech narsani idrok qilish mumkin emas. Bolalarda diqqat jarayonini yanada rivojlantiruvchi mashg'ulotlar o'tkazish va ular bilan intellectual o'yinlarni o'ynash bu yosh uchun juda ahamiyatlidir. O'yin paytida bolalar diqqatlarini bir joyga to'plab, o'z tashabbuslari bilan ma'lum maqsadlarni ilgari suradilar va bu maqsadlar ular faoliyatini belgilab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 9 sentabrdagi "O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha" PQ-3261-son qarori
2. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya: Darslik. – T., 2012. – 196 b.

3. G‘oziyev E. Umumiy psixologiya: Psixologiya mutaxassisligi uchun darslik/E.G‘oziyev; O‘zR OO‘MTV, M.Ulug‘bek nomidagi O‘zMU. – T.: “O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati” nashriyoti, 2010. – 544 b.